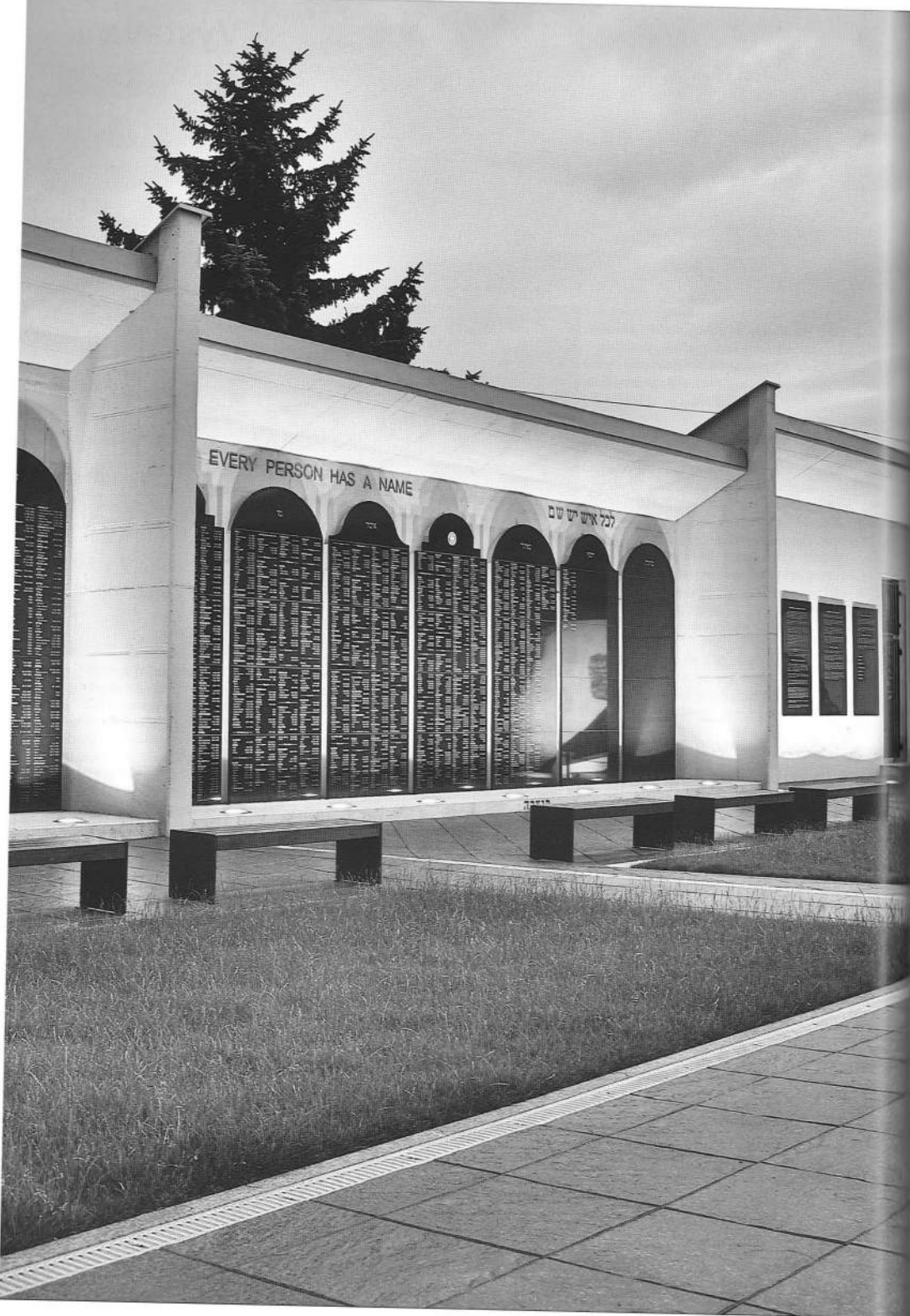




O pamätníku v Bardejove, ale aj projektovaní v Kanade

Miloslav Olejár v rozhovore s Andreou Bacovou

Andrea Bacová: Som veľmi rada, že si prijal pozvanie na tento transatlantický rozhovor. Takmer hneď po skončení školy si odišiel do Kanady a pracuješ tam cca 10 rokov ako autorizovaný architekt v rôznych oblastiach. Pokiaľ viem, projektuješ rodinné domy, bytové domy a participuješ aj na väčších projektoch. Okrem toho máš doma v Bardejove vysunutý ateliér, snažíš sa teda držať kontakt aj so Slovenskom. Povedz nám, prosím, v skratke, ako si sa dostal do Kanady, aké boli tvoje profesné začiatky a na čom momentálne pracuješ.

Miloslav Olejár: Po škole som necelý rok robil na Mestskom úrade v Bardejove, na oddelení územného plánu. Potom som zistil, že potrebujem trochu viac tvorivej činnosti, tak som prešiel na voľnú nohu, keďže v Bardejove sa nedalo inde zamestnať. S kolegom som mal asi štyri roky malý ateliér, no zistil som, že mám chuť to skúsiť aj niekde inde. Bola možnosť ísť do Kanady cez program, ktorý tam majú – každoročne prijímajú do Kanady nových ľudí. Bolo to v roku 2001. Začal som najprv v Toronte, potom som bol rok v Ottawe, čo bolo ale skôr z rodinných dôvodov – manželka si tam robila rekválifikáciu –, a potom sme skončili v Brantforde, čo je mesto neďaleko Toronta. Čo sa týka profesnej kariéry, je normálne, že keď človek niekde začína, musí začínať od nuly a kariéru si buduje postupne. Prešiel som cez dva ateliéry. V tom prvom – v Toronte – sa zaoberali najmä rezidenčnou architektúrou. V Brantforde to už bola väčšia firma, ktorá robila väčšie stavby, napríklad školy. Pred približne tromi rokmi som získal vlastnú licenciu. Po roku a pol som sa rozhodol si založiť vlastný ateliér. Predtým som otvoril aj ateliér v Bardejove.

AB: Musel si si, ako viem, urobiť aj špeciálne autorizácie. Zrejme si nemohol s našim oprávnením hneď v Kanade pracovať ako samostatný architekt.

MO: V Kanade v každej provincii je organizácia podobná ako Slovenská komora architektov a tá udeľuje licencie. Aby ňu ale k licenčným skúškam pripustili, treba mať odobrené vzdelanie a absolvovať trojročný intership program. Potvrdenie vzdelania bola pre mňa asi najťažšia časť procesu, lebo keď je človek dlhšie po škole, niektoré veci jednoducho už nemá. Potom to však už bola naozaj len otázka času.

AB: Ako sa ti darí práca na diaľku s ateliérom v Bardejove? Je to intenzívna spolupráca alebo len občasná podľa toho, ako sa vám podarí zohnať zákazky?

MO: Z mojej strany je to relatívne intenzívne, lebo každý deň som so svojimi spolupracovníkmi na Slovensku v kontakte. Nie je to veľký ateliér, ale je dobré byť v kontakte každý deň – či už sa robí na slovenských alebo kanadských projektoch. Skype je naozaj vymoženosť. (smiech)

AB: Aký je kanadský klient vo vzťahu k rodinnému domu? Čo požaduje? Je iný ako slovenský?

MO: To áno, lebo veľmi pozerá na to, ako sa ten dom neskôr predá. (smiech) Kanadskí klienti ani neriešia, čo sa im páči, alebo aký dom by chceli, vždy robia kompromisy, resp. pozerajú na to, či tá-ktorá vec je niečo, čo ľudia chcú, keď sa dom predáva, alebo nie. Či im to pomôže dom prediť.

AB: To súvisí s americkým či kanadským spôsobom života, ľudia si rodinné domy nestavajú na celý život. U nás to nie je ešte zaužívané schéma. V Amerike či Kanade považujú rodinný dom viac-menej za tovar, ktorý by sa mal dať dobre prediť.

MO: Presne tak. Nevedia, či v tom dome budú tri, päť alebo desať rokov. Sú, samozrejme, výnimky. Tým, že sa tu ľudia naozaj často stahujú za prácou, tak nie sú na dom tak naviazaní a nestavajú si ho na celý život. Niektoré veci si teda robia inak ako na Slovensku, kde ľudia rátajú s tým, že v dome budú bývať dlho a možno ešte aj ich deti.

AB: Ktoré z nadštandardných funkcií sa uplatňujú v rodinných domoch v Kanade? U nás sú to bazény alebo vinárničky... Existujú v tomto smere nejaké osobitné požiadavky kanadského klienta?

MO: Vináreň sa tam občas objaví, ak je majiteľ milovník vína. Nestretával som sa s tým ale často. Skôr je tam potom taký nadštandard, že každá spálňa má svoju kúpeľňu. Oproti Slovensku je iné aj to, že majú dva druhy obývačiek. Jedna je určená len pre rodinu a druhá pre návštevy. A to aj v štandardnejších domoch, nielen v tých veľkých. My máme „obývaciu izbu“ a oni „living room“ a „family room“. Dost často využívajú suterén. Na Slovensku suterén nie je až tak kvalitný priestor, aby sa využíval, tunajšie domy ho majú často využité – na rekreačné miestnosti, kde majú napríklad kino. Ďalší rozdiel, ktorý ma prekvapil, je, že tu si všetci dajú viac záležať na čelnej fasáde a tie bočné a zadné ich až tak netrápia.

AB: To ti aj klient povie? Aby si si dal záležať na fasáde do ulice?

MO: Nie, to sa očakáva. Na čelnej fasáde býva lícová tehla alebo kameň a hneď na rohu to ide do lacnejšieho materiálu. Kameň alebo tehla sú tam len kvôli pohľadu. Stále je to drevená stavba, no je tam pridaná lícová tehla alebo kameň. Je to samonosný obklad 10 cm hrubý, nie je nalepený. Medzi obkladom a normálnou stenou je medzera.

AB: Ako riešite technické požiadavky a požiadavky energetickej úspory?

MO: No, to je ďalší rozdiel. Legislatíva sa sprísňuje aj tu. Stále sú väčšie a väčšie nároky, ale doteraz sa tým nikto riadne nezaoberal. Stavebný projekt musí naplniť to minimum, ktoré vyplýva zo stavebného zákona. Riešiť požiadavky energetickej úspornosti podrobnejšie – na to musí byť naozaj špeciálny klient. Je to najmä preto, že účty za energiu nie sú pre Kanadanov ani pri veľkých domoch rozhodujúce. Zatiaľ. Určite sa to zmení a sú aj tu ľudia, ktorí sa tým zaoberajú a predvídajú

tieto trendy. Domy sa budú navrhovať viac energeticky úsporné, ale momentálne to pri navrhovaní nie je rozhodujúci faktor.

AB: Klienta to v podstate netrápi, lebo stále má dosť peňazí... aj priemerný bežný klient nemá problém zaplatiť energiu?

MO: Koľko zaplatí za energiu, v pomere k príjmu a k tomu, čo zaplatí za auto a iné veci, je preňho nezaujímavé. Určite sa to zmení, ale zatiaľ je situácia takáto. Ide aj o to, že domov, ktoré si stavajú individuálni klienti, je oproti domom, ktoré stavajú developeri, málo. Našími klientmi sú teda skôr developeri, ktorí domy predávajú, ako konkrétni klienti. Developer nemá záujem, aby dával do izolácie viac, ako musí podľa stavebného zákona. Keby bol ale aj koncovým užívateľom, zase nebude o tom príliš uvažovať, lebo o chvíľu ten dom aj tak predá.

AB: Niečo podobné, ako je v Európe Smernica 2020, zatiaľ v Kanade nie je?

MO: Nie, ale smerujú k tomu. Možno nie som v tom celkom presný, lebo tiež neštudujem všetky trendy, ktoré sa ohlasujú. Ale všeobecne trend energetických úspor tu je a každý rok sa bude zväčšovať. Ale v každom prípade to tu nie je tak ďaleko ako v Európe.

AB: To je logické, lebo Európa má vyčerpanejšie energetické zdroje ako Kanada. Tam toho máte ešte na ďalších dvesto rokov asi dost. (smiech) V tomto čísle ARCHU publikujeme tvoju zaujímavú realizáciu, ktorú si robil v Bardejove. Ide o pamätník holokaustu. Je to jedna z mála investícií do kultúry, ktoré sa na Slovensku v poslednom čase realizovali. O to je potešiteľnejšie, že v Bardejove sa podarilo spraviť takúto peknú vec. Ako tento projekt prebiehal a ako ste sa k nemu dostali?

MO: Celý pamätník vznikol zásluhou rodáka z Bardejova Emila Fischu, ktorý prežil veľkú časť mimo tohto mesta a prežil aj koncentračný tábor. Pamätník je výsledkom jeho odhodlania. Pri návšteve Bardejova navštívil židovský cintorín, kde boli pochovaní jeho predkovia. Ten bol v dezolátnom stave, tak začal opravou tohto cintorína. V Bardejove je ale aj suburbium, ktoré je zapísané na zozname kultúrneho svetového dedičstva UNESCO ako súčasť zápisu Bardejova do tohto zoznamu. Najskôr chcel spraviť v suburbii múzeum, ale tým, že majetkové vzťahy nedovoľovali do toho priamo vstupovať a nevedel sa dohodnúť ani so súčasným majiteľom, ktorým je Židovská obec, tak sa rozhodol, že urobí hneď vedľa toho areálu pamätník, ktorý bude naň nadväzovať a dopĺňať ho. Mesto bolo ochotné na to poskytnúť pozemok a Emil Fisch dal dokopy architektov, ako aj ľudí, ktorí na to prispeli, a tak to vzniklo. Spolupráca to bola naozaj medzinárodná! Emil Fisch žije momentálne v Spojených štátoch, v Los Angeles, najal si architekta Gioru Solara, ktorý síce pochádza z nášho regiónu, ale žije v Izraeli. Ten spravil ideové návrhy a potom hľadali lokálnu firmu, ktorá by to previedla cez stavebné povolenie a dozerala na realizáciu. Pritom by, samozrejme, bola účastná aj pri projektovaní. Bolo to celé dost dynamické, samozrejme, vznikli tam kadejaké zmeny a doplnky, ktoré reagovali na momentálnu situáciu pri navrhovaní. Jeden architekt bol teda v Izraeli, ja zase pôsobím v Kanade a mám ateliér v Bardejove. Spolupracovali sme teda zo štyroch krajín, bolo treba zohľadniť aj časový posun, no bol to naozaj zaujímavý proces.

AB: Mali ste nejako rozdelené časti, kto na čom robil?

MO: Robili sme väčšinu vecí, ale konzultovali sme pravidelne s autorom nosnej myšlienky. On spravil počiatočný návrh.. Podľa toho sme robili návrhy, ktoré sme s ním konzultovali, aby to bolo v tom

duchu, ako si to predstavoval. Jeho myšlienku sme dostávali do konkrétnejších foriem. Spolupracovala na tom v Bardejove Alena Petejová, ktorá má najväčšiu zásluhu na výslednej vydarenej realizácii, keďže bola to ona, kto chodil na stavbu a na všetko dohliadal.

AB: Ako prijali Bardejovčania túto peknú stavbu? Je to uzavretý areál, bežne sa tam asi nedá dostať – len v otváracích hodinách.

MO: Zámer je taký, aby to bolo bežne prístupné. Zmienim sa ešte o organizácii toho celého. Bardejov Jewish Preservation Committee je nezisková organizácia, ktorú v USA založil Emil Fisch. Tá urobila s mestom dohodu o zapožičaní pozemku počas výstavby. Dielo sa postavilo a v súčasnosti sa odovzdáva do správy mesta a mesto sa bude o to starať. Odovzdávanie nie je ešte ukončené, takže aj otváracie hodiny nie sú ešte celkom stabilné. Ľudia tam chodia, zaujímajú sa o to, ale nemajú tam zatiaľ bežný prístup. Spomínaná nezisková organizácia má v Bardejove dvoch miestnych aktivistov Pavla a Petra Hudákovcov – otca so synom –, ktorí majú na pamätníku veľkú zásluhu. Robia výskum v oblasti židovskej kultúry a histórie v meste.

AB: Venujú sa tomu profesionálne?

MO: Berú to ako svoje poslanie. Čo sa týka prijatia pamätníka Bardejovčanmi, myslím si, že zapôsobil na veľa ľudí. Sú radi, že tam je, otvorenia sa zúčastnilo množstvo ľudí. Príťahuje to aj veľa individuálnych skupín, ktoré tam prichádzajú vyslovene kvôli svojim predkom a miestnej židovskej histórii. Pre mnohých je to silný zážitok vidieť mená svojich predkov, ktorí neprežili 2. svetovú vojnu, zvečnené na tabuliach pamätníka. Mnohí z nich doteraz nemali ani len náhrobný kameň.

AB: Koľko mien tam je?

MO: Vyše troch tisíc.

AB: Všetko to boli bardejovskí židia?

MO: Boli to židia z Bardejova a z okolia.

AB: Na jednej strane pamätníka sú teda mená týchto ľudí a na centrálnej osi je samotný pomník. Je od architekta Solara?

MO: Áno, je to návrh Gioru Solara.

AB: Je to aj zaujímavosť nasvietené...

MO: Je to pôsobivé. Človek to musí naozaj zažiť. Keď sa posadí pred tie tabule a vidí to množstvo mien, je to silný emocionálny zážitok. Človek je to všetko uvedomí, až keď je tam. Že za každým menom je jeden krutý osud. Príbuzní mnohých obetí nemali doteraz miesto, kam by mohli ísť a vzdať im hold, zaspomínať si. Teraz sa im dostalo zadostiušenia.

AB: Zoznam mien zostavovali Hudákovci?

MO: Áno, je za tým obrovský kus práce, časovo to bolo určite oveľa náročnejšie ako príprava samotného pamätníka. Museli ísť do archívov, mnohé veci overovať. Nemohlo sa predsa stať, aby sa tam objavilo meno človeka, ktorý to prežil. Takisto nechceli nikoho vynechať.

AB: To sú veľmi citlivé veci!

MO: Jedna tabuľa je tam ale predsa len poloprázdna pre mená, ktoré sa tam môžu ešte doplniť.

AB: Pamätník holokaustu je pre architekta určite špecifická úloha. Duchovný rozmer je tam veľmi silný a človek k takému zadaniu musí pristupovať s veľkou pokorou. Aj pre teba to muselo byť čosi celkom iné, ako robíš bežne.

MO: Určite. Duchovný rozmer pridával úlohu špeciálne výzvy, ktoré

sme postupne zvládali. Treba ešte spomenúť urbanistický kontext celej stavby. Celý objekt je zvonku náznakovou imitáciou pôvodných domov, ktoré tam kedysi boli, a dá sa predpokladať, že tiež tam bývali židovské rodiny. Dotvára teda ulicu, ktorá tam niekedy bola. Pôso skromne, ničím neruší, no v konečnom dôsledku dotvára priestor v rámci mesta. Stavba bola teda prínosom aj z mestotvorného hľadiska. Jednou z nosných myšlienok bolo vrátiť tam aspoň náznak pôvodnej atmosféry. Preto sa náznakovito, v rámci fasády, zrekonštruovali domy, ktoré tam kedysi boli. Ľudia, ktorí idú okolo, sú zvedaví, čo je vnútri. Je to prepojenie vonkajšieho a vnútorného priestoru – mestského a súkromného.

AB: Fasáda cituje pôvodnú uličnú čiaru?

MO: Áno, všetko je to urobené na základe historických fotiek. Ale tie náznaky.

AB: Koľko trvala celá realizácia?

MO: Asi rok a pol. Slávnostne sa pamätník otváral v júni tohto roku.

AB: Bol si na otvorení?

MO: Áno. Je to jedna z tých stavieb, kde sa posledný kameň kládol obrazne povedané, deň pred otvorením. Jedna z výziev bola stihnúť to načas. Napriek tomu, že je to malá stavba, tým, že sme dohliadli na realizáciu a napríklad umelecké dielo dodával niekto iný, bolo tai čo koordinovať, čo sa týka dodávateľov. Nie každý si pritom uvedomoval dôležitosť včasného dokončenia. Otvorenie bolo presne naplánované a navyše s veľkou účasťou ľudí zo zahraničia. Keby napríklad chýbala tá hviezda - umelecké dielo, s ktorou boli najväčšie problémy, tak by pamätník nebol úplný a bol by veľký trapas.

AB: Bardejov je malý, ale krásne mesto a vy tam vyvíjate rôzne aktivity v oblasti architektúry. Jednou z nich bola aj v lete výstava Nepostavený Bardejov. Ako vznikla?

MO: Viac-menej z mojej iniciatívy, ale s veľkou podporou ostatných architektov v meste. Zámer bol prezentovať projekty, ktoré súvisia s Bardejovom, ale neboli realizované, prípadne ani nikde prezerované. Mal som pocit, že by bolo fajn raz za čas ukázať, ako Bardejov mohol vyzeráť, alebo možno v niektorých prípadoch ešte aj bude.

AB: To je výborné, lebo robíte osvetu medzi ľuďmi a hovorí o tom, ako by sa mal Bardejov vyvíjať. Veď kto iný, ako architekti by mali k tomu vyjadrovať!

MO: Chcel som upriamiť pozornosť na to, že Bardejov má schôpnych architektov – mladých aj starších, ktorí vedia pomôcť a sú ochotní aj verejne diskutovať. Bolo to veľmi zaujímavé a potešilo ma to. Chceli by sme teda pokračovať.

AB: To je výborné! Napriek tomu, že si tak ďaleko v Kanade, kontakt so Slovenskom máš naozaj intenzívny a veľmi ti držím palce, aby bolo stále intenzívnejšie...

Bratislava – Brantford november 20.

Miloslav Olejár, realizované diela:

Prístavba a vstavba polyfunkčného domu na Radničnom námestí, Bardejov; Horský hotel, Regetovka; Dom smútku, Bardejov-Dlhá Lúka; Kostol, Levkovce (v spolupráci s Mariánom Sitarčíkom); Rodinný dom, Beloveža; Rodinné domy, Frontenac County, St. Catharines, Toronto, Ontario; Bytový dom, Kobylky



Urbánny pamätník

V júni 2014 slávnostne otvorili pamätník holokaustu v Bardejove. Mesto tak aspoň čiastočne napráva dlh voči svojim občanom, ktorí boli nespravodlivo postihnutí prenasledovaním a vraždením nemeckými nacistami so spoluúčasťou domácich antisemitov počas druhej svetovej vojny.

Pamätníky holokaustu a podobne aj iné vojnové pamätníky majú spravidla formu sochárskeho diela, solitérneho objektu v upravenom priestore, zvyčajne v parku. Napríklad pamätník holokaustu v Brne stvárnil autor Daniel Václavík do podoby graniťového kubusu na jednoduchom podstavci, pamätník je umiestnený na trávnej ploche v parku. Pamätník holokaustu v Bratislave je socha Milana Lukáča umiestnená na hranici historickej mestskej zástavby a dopravnej stavby. Priestor pamätníka sa architekti Peter a Lucia Žalmanovci pokúsili humanizovať stenou oddeľujúcou pamätník od drsnej konštrukcie dopravnej estakády. Fragment urbánneho celku sa tak stáva súčasťou pamätníka. Iným typom pamätníkov sú napríklad vojenské cintoríny ako diela krajinej architektúry. Berlínsky pamätník holokaustu Petra Eisenmana s vyše 2 700 betónovými blokmi na ploche takmer

dvoch hektárov má povahu landartu s minimálnym zastúpením prírodných prvkov.

Pamätníky podľa rozsahu priestoru môžeme umiestniť v šká od nástennej tabule cez skulptúru rôznej veľkosti až po dielo, d ktorého možno fyzicky vstúpiť.

Pamätník v Bardejove je svojou veľkosťou niekde uprostred veľkostnej škály, ale od zvyčajných priestorových usporiadaní : výrazne odlišuje. V čom sa spočíva jeho jedinečnosť?

Aby sme si uvedomili osobitosť bardejovského pamätníka musíme si pripomenúť historicko-priestorové súvislosti. V osen nástom storočí bolo na západ od hradieb Bardejova vybudovať židovské predmestie (suburbium), v ktorom bývali a podnikali príslušníci židovskej obce. Náboženskému životu a obradov slúžila synagóga, rituálny kúpeľ, škola, knižnica a bitúnok, v ktorom sa pripravovalo rituálne čisté mäso. Počas druhej svetovej vojny bolo židovské obyvateľstvo povraždené a len niektorým podarilo pred záhubou ujsť. O nehnuteľnosti sa nemal po vojne starať, a tak boli niektoré objekty zbúrané a časť zachovaných využívala pre nevhodné funkcie – napríklad synagóga slúžila ako sklad. Celé suburbium postupne začala pohlcovať nová zástavba.

Prvým znakom jedinečnosti pamätníka od autorov Gioru Sola a Miloslava Olejáru v spolupráci s Alenou Petejovou, Drorom Solrom a Katarínou Stohlovou je umiestnenie v autentickom prostredí suburbia. Využitie genia loci znásobuje silu výpovede pamätníka. Druhým znakom je urbánny charakter pamätníka, jeho hmotnosť a substancia pripomína pôvodnú blokovú zástavbu a obnovu narušené stavebné čiary. Pamätník tak pripomína okrem ľudských obetí (tie sú, samozrejme, primárne) aj historické prostredie, v ktorom obeť žili. Tretím znakom je výrazné členenie priestoru na „dnu“ a „von“, avšak s dobrým vizuálnym prepojením, ktoré korešponduje so začlenením židovskej komunity do nežidovskej spoločnosti. Pamätník dobre ilustruje oddelenosť židov, ktorí je však transparentná a len v nežidovských mysliach vyvoláva xenofóbiu a konšpiračné teórie.

Pamätník vhodne dotvára zástavbu bloku vymedzeného ulicami Štefánikova (z východnej strany), Dlhý rad (z juhu) a Mlynská (zo západu) a pri pohľade zvonku pripomína pôvodnú jednopodlažnú predmestskú zástavbu. Na obvode stavby obdĺžnikového pôdorysu sa strieda plné murivo s transparentnými mrežami umožňujúcimi vnímať pamätník aj bez vstupu do pamätníka teda oslovuje aj chodcov kráčajúcich popri ňom za inými cieľmi. Osobitne zaujímavý je priehľad z južnej strany akousi bránou priamo na hlavný akcent pamätníka.

Oproti vstupu z východnej strany je pred stenou s čiastočne odhalenou tehlovou štruktúrou umiestnená skulptúra Dávidov





hviezdy tvorená prienikom ocelového a kamenného trojuholníka a položená na železničných koľajniciach. Skulptúru dopĺňa memento „Nikdy viac“. Po ľavej strane je na plnej stene dvakrát sedem granitových tabúl s menami viac ako tritisíc bardejovských obetí holokaustu usporiadaných podľa rodín, s voľným miestom na prípadné doplnenie zoznamu, pretože nie je istota, že sú všetky obeť zaznamenané. Na ďalších piatich tabuliach je popísaná história komunity, ktorá tu pred vojnou žila, a na jednej z nich sú mená Spravodlivých, ktorí v Bardejove zachraňovali židovských spoluobčanov pred smrťou. Nad menami obetí je nadpísané motto pamätníka „Každý človek má svoje meno“. Pripomína sa tým, že väzneným obetiam bolo upierané právo na meno a bolo nahrádzané číslom.

Severnú stranu pamätníka uzatvára budova kotelne postavená po vojne. Nie je to šťastné susedstvo, bolo by vhodné jej priestorový vplyv eliminovať.

Návštevník pamätníka sa pohybuje po dláždenej ploche doplnenej a oživenej dvoma trávnatými plochami a pred tabuľami s menami obetí sa môže posadiť na jednu zo šiestich lavičiek. Lavičky nemajú operadlo, zámerne teda neponúkajú príliš pohodlné posedenie a svojim usporiadaním podčiarkujú na ploche nádvorja jeho hlavnú kompozičnú os.

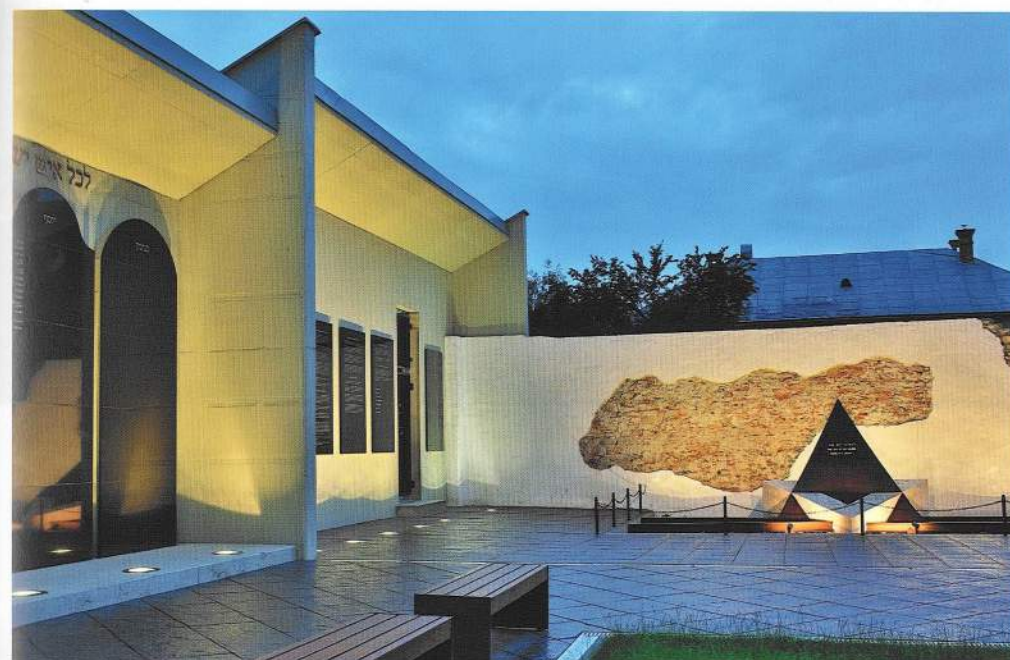
Priečelný múr s hrubou bielou omietkou a odhalenou plochou z režného tehlového muriva svojím tvarom pripomína mapu Slovenska. Je to zrejme náhoda, ale môže vzbudzovať otázku, či je za tým nejaký zámer. Skulptúra hviezd na koľajniciach ako hlavný akcent pamätníka je orámovaná plôtkom tvoreným stĺpkami s retiaz-

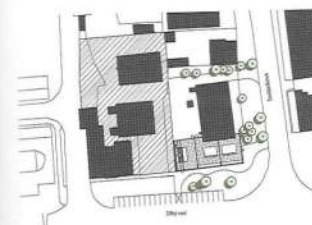
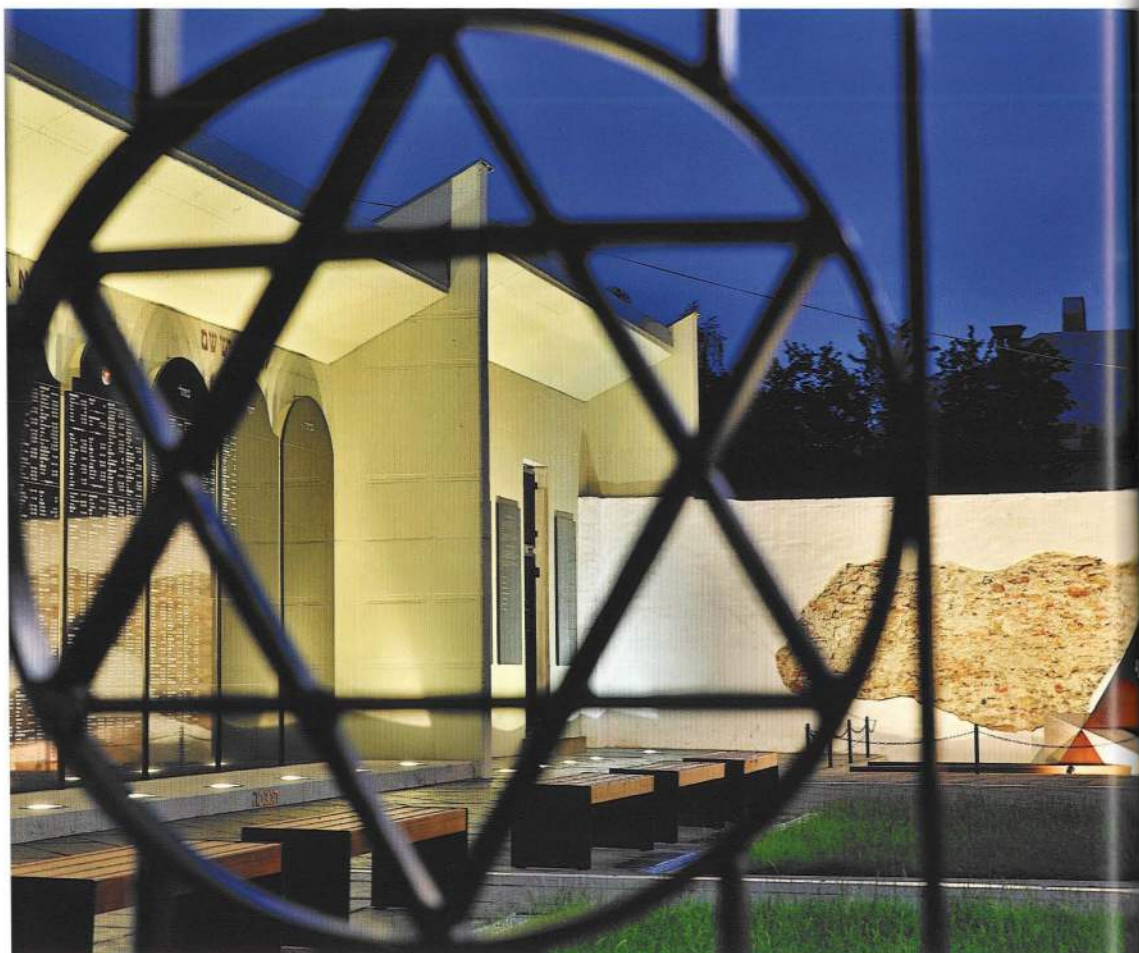


kou. Nie je to vhodné zvýraznenie akcentu a ani utilitárnu funkciu akejsi ochrany pred vstupom návštevníkov nemôže dobre plniť, ak je vôbec takáto ochrana potrebná.

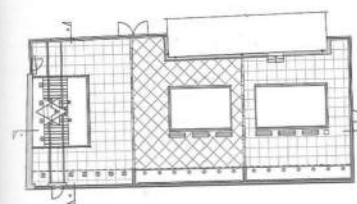
Prednosťou pamätníka je jeho nevťieravý a civilný charakter, ale s veľkou ambíciou byť spúšťačom rekonštrukcie celého židovského predmestia alebo aspoň jeho podstatnej časti. Inšpiráciou pre Bardejov by mohla byť rekonštrukcia židovskej štvrte v moravskom Třebíči, mesto by tak získalo ďalšiu hodnotu k pamiatkovej rezervácii a upevnilo by si oprávnenie byť na zozname svetového dedičstva UNESCO.

Jan Komrška





Situácia



Pôdorys



Pohľad južný



Pohľad východný



Rezopohľady

Pamätník holokaustu v Bardejove, Dlhý rad, Štefánikova ulica

Investor: Bardejov Jewish Preservation Committee, Pasadena, Kanada
 Autori: Giora Solar, Miloslav Olejár, spolupráca: Alena Petejová, Dror Solar, Katarína Stohlová
 Projekt: 03. 2011 – 10. 2011 (1. etapa), 12. 2013 – 04. 2014 (2. etapa)
 Realizácia: 03. 2013 – 09. 2013 (1. etapa), 03. 2014 – 06. 2014 (2. etapa)
 Zastavaná plocha: 652 m², stavebné náklady: 30 000 EUR
 Foto: © Marián Soth

www.olejar-architect.ca



Giora Solar

*1947 Prešov
 *1974 Technion, Haifa
 *1984 ICCROM, Rim



Miloslav Olejár

*1972 Bardejov
 *1996 FA STU Bratislava